

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Democratie en dictatuur

8 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een omschrijving van de behoeften van een mens waarin een ideale maatschappij volgens Plato moet voorzien 1
- een omschrijving van de taken welke in een ideale maatschappij worden uitgevoerd volgens Plato: voedselvoorziening, bescherming en bestuur 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Plato moet iedere maatschappij voorzien in:
a) basisbehoeften als voedsel, onderdak en kleding, b) bescherming en veiligheid, c) rechtvaardigheid 1
- In een ideale maatschappij moeten volgens Plato drie taken worden uitgevoerd die te maken hebben met voedselvoorziening, militaire bescherming en politiek bestuur 1

Opmerking

Per deelantwoord 0 of 1 als deelscore geven.

9 maximumscore 5

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- hoe bij Plato de driedeling van de menselijke ziel wordt weerspiegeld in de arbeidsverdeling tussen de drie groepen in de staat, met zowel een omschrijving van de driedeling van de menselijke ziel als van de arbeidsverdeling binnen de ideale staat: begeerte (of overlevingsdrang), moed (of temperament) en denken (of de ratio) 3
- uitleg van de toestand van rechtvaardigheid: zowel als toestand van de staat als als toestand van de menselijke ziel 2

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- De menselijke ziel bestaat uit drie delen: begeerte (overlevingsdrang), moed (temperament) en het denken (rede, ratio). De staat bestaat uit drie groepen die corresponderen met de driedeling binnen de menselijke ziel: er is de werkende klasse van boeren en arbeiders of ambachtslieden, waarbij begeerte of overlevingsdrang overheerst, de klasse van militairen of wachters die moed of temperament als eigenschap heeft, en de klasse van regeerders of filosofen waar het redelijk denken of de ratio sterk aanwezig is 3
- Een dergelijke staat is rechtvaardig, omdat de eigenschappen van elke groep, te weten ratio, moed en begeerte (en zelfbeheersing) in harmonie en aanvulling op elkaar worden gebruikt. Rechtvaardigheid is dus een toestand van juiste ordening en samenwerking in de maatschappij. Deze juiste ordening weerspiegelt zich in een evenredige onderlinge orde van de ziele delen, wanneer de drie delen hun functie harmonisch vervullen onder leiding van het rationele deel 2

Opmerking

Voor het eerste deelantwoord kan slechts een maximumscore van 3 worden toegekend als a) de driedeling van de ziel juist is weergegeven, b) de groepen binnen de staat goed zijn benoemd, c) de combinatie van a en b juist is.

10 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat een omschrijving van twee punten van kritiek van Popper op de ideale samenleving van Plato: geen overleg of besluitvorming van boven af en geen sociale mobiliteit.

voorbeeld van een goed antwoord:

- In de ideale staat van Plato wordt alles van boven af besloten door de koning-filosoof: er is geen redelijke discussie met de onderdanen mogelijk zoals Popper die voorstaat 1
- Bij Plato is geen sprake van sociale mobiliteit: ieder mens wordt blijvend ingedeeld in een van de drie sociale klassen. Popper kan zich hier niet in vinden: mensen met ambities zitten vastgeklemd in het maatschappelijk systeem en kunnen niet hogerop komen of carrière maken 1

Vraag	Antwoord	Scores
11	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Een antwoord op de vraag of de mens van nature collectivistisch is of individualistisch is 	0
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie waarbij de beschrijving van de staat door zowel Plato als Popper is betrokken 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • Een doorslaggevend argument 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens mij richt de mens zich van nature op het eigen belang 	0
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens Plato voert elk van de drie standen weliswaar werkzaamheden uit die voor de staat en het algemeen belang het beste bij hun past. Maar de vraag is of zij daar vrijwillig voor kiezen of daartoe verplicht worden. Ik ga ervan uit dat ze daartoe verplicht worden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Popper gaat uit van de gelijkwaardigheid en redelijkheid van de mens die in onderling overleg problemen oplossen. Maar de mens is van nature uiteindelijk niet redelijk en gelijkwaardig 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Het voor mij doorslaggevende argument is dat de mens volgens Aristoteles weliswaar een redelijk dier is, maar toch een dier, die als individu wil overleven. Het algemeen belang of het belang van de soort komt uiteindelijk altijd op de tweede plaats 	1
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Een tegenovergestelde argumentatie kan ook worden goed gerekend, mits de beschrijvingen van de staat van zowel Plato als Popper er bij zijn betrokken en mits er een consistent doorslaggevend argument is gegeven.</i>	
12	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie waarom Marx zijn communistische toekomstvisie niet als utopisch beschouwd: historische wetten worden blootgelegd, het heden wordt daarmee verklaard en de toekomst van daaruit als noodzakelijk voorspeld 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie waarom Marx niet uitgaat van scenario's, zoals Popper doet 	2
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Marx meent dat hij op grond van een studie van de geschiedenis de wetten van het verleden heeft blootgelegd. Hiermee denkt hij niet alleen het heden te kunnen verklaren, maar ook de lijnen naar de toekomst. Zijn toekomstvisie is dus geen droombeeld of fantasie, maar een voorspelling op basis van wetenschappelijke zekerheid 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Marx is geen scenarist zoals Popper. Want bij Marx is het niet mogelijk om de toekomst bij te sturen zoals bij scenaristen wel het geval is. Wat in de toekomst zal plaatsvinden ligt immers vast 	2

Vraag	Antwoord	Scores
13	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	• de betekenis van arbeid volgens Marx: arbeid is zelfconstituerend voor de menselijke identiteit	1
	• uitleg en verwerking van de betekenis van het begrip ‘vervreemding’ bij Marx: omdat de arbeider niet meer kan beschikken over de vrucht van zijn eigen arbeid, raakt hij vervreemd van zijn identiteit	1
	• uitleg over de manier waarop de organisatie van arbeid heeft geleid tot crises: door de uitbuiting die inherent is aan de productieverhoudingen leidt de klassenstrijd tot een revolutie	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	• Volgens Marx is arbeid wezenlijk voor de ontplooiing van de menselijke identiteit. Door iets te maken, ‘word je jezelf’. De mens staat via de arbeid in een proces van stofwisseling met de uitwendige natuur	1
	• Kernpunt van de uitbuiting is de vervreemding: omdat de arbeider niet meer kan beschikken over de vrucht van zijn arbeid vervreemdt hij van zijn wezen. De opbrengst van zijn arbeid valt immers een ander toe	1
	• Door de moderne productieverhoudingen ontstaat uitbuiting waardoor fabrieksdirecteuren tegenover arbeiders komen te staan. Het kapitalisme zal in deze klassenstrijd uiteindelijk ten onder gaan. Het proletariaat gaat door de ellende gedwongen over tot omverwerping van de bestaande orde (revolutie)	1
14	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	• een beschrijving van het optreden van O’Brien tegenover Smith: onder fysieke dwang hersenspoelen	1
	• een uitleg van hoe in Oceanië het heden, verleden en de toekomst van de mens worden gemanipuleerd: voortdurende aanpassing van het verleden en het heden om perfecte voorspellingen te kunnen doen	2
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	• O’Brien maakt Smith door middel van een marteling – hij is vastgebonden en krijgt injecties – duidelijk dat er geen werkelijkheid is buiten de geest om. De werkelijkheid bestaat slechts in de geest, niet van een enkel individu, maar van de Partij, collectief en onsterfelijk	1
	• In het manipuleren van het geheugen (bij het martelen) gaat het om meer dan het manipuleren van het persoonlijk geheugen, namelijk ook om de kennis van het hele 'objectieve' verleden	1
	• Zo kan degene die het heden beheerst ook het verleden en de toekomst beheersen	1

Vraag	Antwoord	Scores
15	maximumscore 4	
	Een goed antwoord bevat het volgende element:	
	• een beargumenteerd standpunt over het belang van utopisch denken voor de hedendaagse maatschappij: bijvoorbeeld vanuit het perspectief van de menselijke natuur (hoop)	2
	• een uitleg in hoeverre de kandidaat het eens is met Popper en met Orwell	2
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	• Uit de geschiedenis van de utopie is gebleken dat utopieën een positieve functie kunnen hebben. De maatschappij wordt een spiegel voorgehouden en op grond van de kritiek worden maatregelen genomen om de situatie te verbeteren. Na de desastreus verlopen 14e eeuw kwam er steeds meer behoefte aan toekomstvisies waarin de mens zijn eigen lot ter hand ging nemen. Dat heeft positief effect gehad op tal van ontwikkelingen op het gebied van gezondheid/voeding, arbeid en kunst	2
	• Het communisme is echter een voorbeeld van hoe een utopie kan omslaan in een dystopie, zoals Orwell in '1984' scherp heeft laten zien. Vooral door het inperken van de individuele vrijheid en de strikte controle van de partij slaan utopische gedachten om in hun tegendeel. In die zin ben ik het eens met Popper: utopieën lopen het gevaar van wat hij noemt 'historicisme': geloof in een onvermijdelijke toekomst. Ik geloof net als hij meer in bescheiden projecten of scenario's die voortdurend op grond van ervaringen kunnen worden bijgesteld	2